

**Temat: Pisarz i jego dzieło. Melchior Wańkowicz „Ziele na kraterze”(fragm.)
O pasji życia w niełatwych czasach. (2 h).**

Przed Wami kolejna lektura obowiązkowa pt. „Ziele na kraterze” Melchiora Wańkowicza.

Przeczytaj biografię autora (podręcznik str. 95) , a następnie uzupełnij kartę.
Kartę przerysuj do zeszytu lub wydrukuj i wklej.

Melchior Wańkowicz i jego szkolne lata

Scharakteryzuj losy Melchiora Wańkowicza jako ucznia gimnazjum, odnosząc się zarówno do fragmentów powieści *Ziele na kraterze* i notki biograficznej o pisarzu zamieszczonej w podręczniku, jak i zebranych samodzielnie wiadomości. (<https://culture.pl/pl/tworca/melchior-wankowicz>) W swojej wypowiedzi uwzględnij stosunek narratora bohatera do władz szkoły/nauczycieli, kolegów. Zwróć także uwagę na sposób wypowiedzi Wańkowicza. Swoje wnioski poprzyj cytatami z tekstu.

LATA ŻYCIA MELCHIORA WAŃKOWICZA	
Pisarz urodził się ..... roku w ..... Zmarł ..... roku w	
STOSUNEK DO SZKOŁY / NAUCZYCIELA	
STOSUNEK DO KOLEGÓW	
SPOSÓB WYPOWIEDZI	
CYTATY	

**Przeczytaj fragment lektury zamieszczony w podręczniku str. 96-100.
Następnie wpisz do zeszytu (a,b,c,d oraz plan)**

Elementy świata przedstawionego:

- a) **Czas akcji:** przypada na okres, gdy Polska była pod zaborami. Dowody:
- informacja o zarządzeniu władz carskich nakazującym prowadzenie zajęć humanistycznych (historii, geografii) w języku rosyjskim;
  - wspomnianie przez narratora o represjach ze strony zaborcy (*A zresztą taka była koniunktura, że opór byłby zdławiony i całe polskie szkolnictwo unicestwione*);
  - autobiograficzny charakter powieści (sam Wańkowicz jest jednym z bohaterów)

- b) **Miejsce akcji:** wydarzenia opisane w przywołanym fragmencie rozgrywają się w szkole – warszawskim *Gimnazjum Pawła Chrzanowskiego*.

c) **Bohaterowie:**

- uczniowie starszej klasy gimnazjalnej – grupa polskich uczniów, inteligentnych, dowcipnych, sprytnych, którzy konsekwentnie stawiali opór rusyfikacji;
- Rosjanin, nauczyciel historii, zwany „Bucefałem” – doświadczony pedagog, który nie był rusyfikatorem. Doskonale zdawał sobie sprawę jak trudnym zdaniem jest uczenie Polaków historii w rosyjskiej szkole. Traktował polskich uczniów z szacunkiem, rozumiejąc ich postawę patriotyczną;
- dyrektor szkoły Sznuke – dobry, poczciwy człowiek, cieszący się szacunkiem uczniów.

- d) **Narrator:** narratorem, a zarazem jednym z bohaterów jest Melchior Wańkowicz. Narracja jest prowadzona w głównie w pierwszej osobie liczby mnogiej (narrator utożsamia się z grupą, którą stanowią uczniowie jego klasy). Wańkowicz należał do zamożnej rodziny inteligenckiej o patriotycznych poglądach. Jego status społeczno-ekonomiczny określają: uczęszczanie do prywatnej szkoły polskiej, stosunek do władz carskich, język, jakim się wypowiada. Narrator nie pretenduje do tego, aby mieć wiedzę absolutną o świecie i ludziach ukazanych w powieści. Doskonale odzwierciedla to fragment mówiący o niepewności narratora na temat przeżyć wewnętrznych nauczyciela historii – „Bucefała”. Ten brak wiedzy narratora ujawnia się w obecności pytań retorycznych. Narracja ma charakter realistyczny. Wańkowicz dążył do tego, aby także w warstwie językowej wiernie oddać realia czasów, kiedy Polska była pod zaborami. Stąd też pisarz przykładał dużą uwagę do zindywidualizowania języka uczniów i nauczycieli, wprowadzając zapożyczenia (rusycyzmy), żargon uczniowski, archaizmy.

(przeczytaj- nie przepisuj (CIEKAWOSTKI) : W przywołanych fragmentach powieści znajdują się też nawiązania do czasów o wiele późniejszych. Wańkowicz wspomina wydarzenie, do którego doszło podczas jego pobytu w Stanach Zjednoczonych – na obiedzie u profesora Tadeusza Siemiradzkiego (1859– 1940). Wańkowicz przebywał na emigracji w Stanach Zjednoczonych od 1949 roku; a w 1956 roku przyjął amerykańskie obywatelstwo. *Ziele na kraterze* to powieść, która ukazała się 1951 roku w Stanach Zjednoczonych, a jej polskie wydanie pojawiło się w 1957 roku.)

Plan wydarzeń

1. Zarządzenie o konieczności prowadzenia lekcji historii i geografii po rosyjsku.
2. Decyzja gimnazjalistów o konieczności oporu przeciwko rusyfikacji.
3. Nadanie nowemu nauczycielowi przezwiska „Bucefał”.
4. Lekcje historii z Rosjaninem.
  - a) Ostentacyjna grzeczność i celowe bardzo staranne przygotowywanie się gimnazjalistów do lekcji.
  - b) Zadawanie „Bucefałowi” trudnych pytań.
  - c) Bezradność nauczyciela.
  - d) Decyzja Rosjanina, by lekcję o rozbiorach Polski poprowadził w języku polskim jeden z uczniów (Wańkowicz).

5. Pożegnanie „Bucefała” bukietem biało-czerwonych kwiatów.

Zadanie domowe

Wykonaj polecenia 6, 8, 10 – podręcznik, s. 101

Jeśli masz problem z zadaniem 6, podaje przykładową notatkę.

Biało -czerwona wiązanka róż była symbolem patriotycznej postawy gimnazjalistów i deklaracją oporu przeciwko zaborcy. Gest młodych Polaków stanowił wyraz wdzięczności i szacunku dla „Bucefała” za okazaną im tolerancję, przekazaną wiedzę, ale także umiejętność akceptacji poczucia tożsamości narodowej Polaków.

Do usłyszenia na Jitsi jutro o godzinie 14.30.

Joanna Elżbieciak